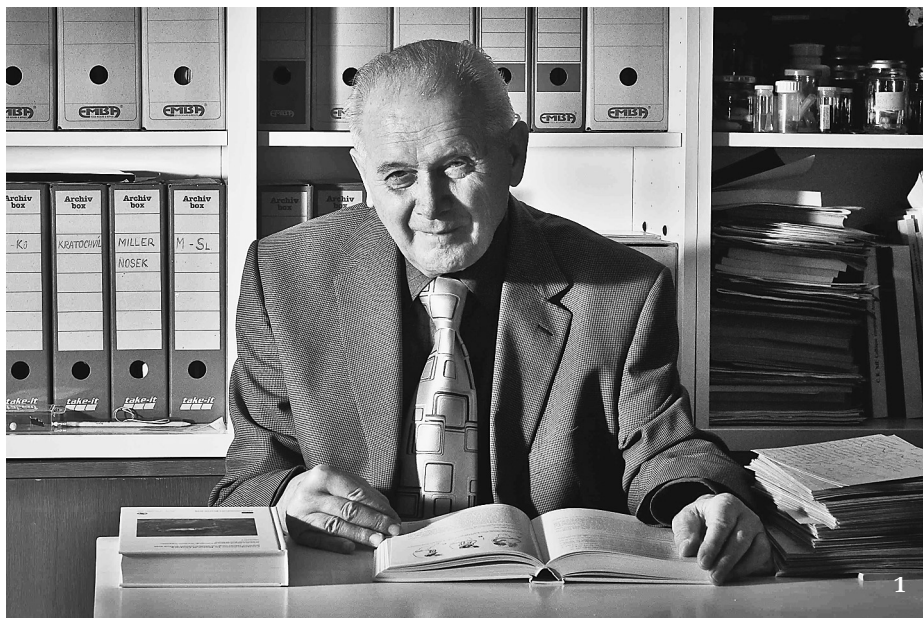

K nedožitým čtyřiaosmdesátinám profesora Jana Buchara

V úterý 17. listopadu 2015 jsem odpoledne šel navštívit pana profesora Buchara do vinohradské nemocnice. Bohužel – přišel jsem pozdě. Pan profesor dopoledne zemřel. V jeho osobě ztrácí česká arachnologie vůdčí osobnost a nezpochybnitelnou autoritu, české vysoké školství pak vynikajícího a oblíbeného pedagoga. Význam dlouholetého člena redakční rady časopisu *Živa* prof. RNDr. Jana Buchara, DrSc., jako arachnologa a zoologa daleko přesahuje hranice České republiky.

Narodil se 18. února 1932 v Bystré nad Jizerou. Po absolvování jilemnického gymnázia začal studovat biologii na Přírodovědecké (mezi lety 1952–59 Biologické) fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Studium zakončil v r. 1956 obhajobou diplomové práce o fauně nálevníků, nicméně už kandidátská dizertace sledující pavoučí populace lučních biotopů předurčila jeho další odborné zaměření – arachnologii. V habilitační práci (1972) řešil komplexně otázky české arachnofauny na podkladě studia modelových biotopů. Tento Rozbor pavoučí zvěřeny Čech je v jistém smyslu mezníkem v poznávání české, ale i slovenské arachnofauny, neboť v pavoučích objevil skupinu významnou pro bioindikaci stupně antropického ovlivnění krajiny. Bucharova klasifikace vztahu jednotlivých druhů k původnosti biotopu se stala modelem i pro další živočišné skupiny, zejména v entomologii, a také fundamentem moderní české arachnologické školy. Tyto nové pohledy na pavoučí zvěřenu pak na základě nově zjištěných dat doplnil a precizoval v doktorské dizertační práci, kde shrnul také výsledky dlouholetého studia rozšíření slíďáků (Lycosidae) jako modelové skupiny. Slíďáky zpracovával i taxonomicky, a to nejen naše druhy, ale

též materiál z Bulharska, Sardinie, Kavkazu nebo Bhútánu.

Od Přírodovědecké fakulty UK v Praze se po celý svůj život neodloučil. Vysokoškolskou dráhu začal na katedře zoologie jako asistent a odborný asistent, později byl jmenován docentem a v r. 1994 profesorem zoologie. Po čtyři roky katedru rovněž vedl. Jan byl nesmírně laskavý člověk, i to bylo důvodem, proč studenti právě pod jeho vedením rádi psali své diplomové a dizertační práce. Na PřF UK ještě v r. 2015 přednášel některé kapitoly ze speciální zoologie a arachnologie a působil jako konzultant diplomových a dizertačních prací.

Bohatá byla i Janova spolupráce se zahraničními vědeckými institucemi, s řadou významných vědců publikoval mnohé původní práce. Aktivně se zúčastňoval a referoval na vědeckých setkáních tuzemských

1 Profesor Jan Buchar ve své pracovně na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Foto P. J. Juračka

2 Listovník Bucharův (*Philodromus buchari*), vyskytující se ve střední Evropě, Itálii a Turecku byl popsán v r. 2004 z ČR a pojmenován na počest pana profesora. U nás žije pouze v nejteplejších oblastech Čech a jižní Moravy. Foto R. Macek

i zahraničních, byl čestným členem Evropské arachnologické společnosti a dlouholetým aktivním členem mezinárodní arachnologické organizace ISA. Jako člen kolektivu autorů se podílel na realizaci publikace evropského významu, jakou byl Seznam pavouků střední Evropy (Blick a kol. 2004). V českém vědeckém světě působil v mnoha směrech. V Československé zoologické společnosti byl činný jako vědecký tajemník a vykonával funkci předsedy pražské pobočky České zoologické společnosti. Pro nás pavoukáře byl po desetiletí „guru“ jako zakladatel a dlouholetý předseda Arachnologické sekce České společnosti entomologické. Důkazem jeho vědecké erudice je 130 původních prací. V r. 2002 završil téměř padesátileté studium české arachnofauny vydáním Katalogu pavouků České republiky (Catalogue of Spiders of the Czech Republic, Peres Publishers 2002), který připravil spolu s Vlastimilem Růžičkou a na základě spolupráce s členy Arachnologické sekce. Toto úctyhodné dílo, jež obsahuje charakteristiky 830 druhů pavouků České republiky, představuje dodnes bezpochyby nejlepší národní katalog pavouků na světě. Rozšíření každého z druhů je znázorněno na síťové mapě republiky, kterou vydala před 20 lety Česká zoologická společnost rovněž na základě Janovy iniciativy.

Profesor Buchar se však nevyhýbal ani popularizaci vědeckých objevů, o čemž svědčí desítky článků v populárně-naučných časopisech, ale také několik knih. Byl spoluautorem významných publikací *Život* (Mladá fronta, Praha 1987) a *Klíč k určování bezobratlých* (Scientia, Praha 1995). Začátkem 70. let upravil a obohatil novými poznatky knihu V říši pavouků od významného předválečného českého zoologa Jiřího Bauma. Poutavá publikace, která vyšla znovu v r. 1973 (Státní pedagogické nakladatelství, Praha), vyvolala u veřejnosti velký zájem o tuto dosud přehlíženou skupinu živočichů. Té se věnoval i v další knize *Naši pavouci*, která se dočkala dvou vydání na přelomu tisíciletí (Academia, Praha 1998 a 2001). Jan se podílel také na množství přírodovědných filmů a musíme připomenout jeho aktivní činnost v ochraně přírody. Byl rovněž autorem řady učebnic a skript, např. zoogeografie a systematiky bezobratlých. Jeho pedagogická práce byla právem oceněna stříbrným odznakem Přírodovědecké fakulty UK a bronzovou medailí Univerzity Karlovy.

Od r. 1973 působil jako člen redakční rady *Živy*, kde popularizoval v desítkách článků zejména milované pavouky (např. 2011, 5 a 6; 2013, 4 a 5). Je téměř symbolické, že Janovy poslední dva články vyšly právě v říjnovém čísle *Živy* (2015, 5: CI–CV) věnovaném bezobratlým, tedy měsíc před jeho úmrtím. První na téma vysokoškolské pedagogiky a druhé – jak jinak – na téma pavoučí. Patřil také k těm členům, kteří pravidelně osobně navštěvovali redakci. My pavoukáři nejen z Čech, ale z celé Evropy, jsme se setkali s prof. Bucharem v srpnu 2015 v Brně na 29. evropském arachnologickém kongresu. Nikdo z nás netušil, že to bude setkání poslední. Jeho milá slova, kterými shrnul vývoj české arachnologie v úvodu, se nyní jeví jako rozloučení s námi, jeho následovníky. I jako poselství a povzbuzení do další práce.